

Kreditni rizik u bankarstvu na primjeru odabranih banaka u Republici Hrvatskoj

Vidoš, Sven

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:209598>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Sven Vidoš

KREDITNI RIZIK U BANKARSTVU NA PRIMJERU
ODABRANIH BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2016.

Sven Vidoš

**KREDITNI RIZIK U BANKARSTVU NA PRIMJERU
ODABRANIH BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Završni rad

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Poslovne financije

Mentor: Nikolina Smajla, univ.spec.oec.

Broj indeksa autora: 0618611146

Karlovac, rujan 2016.

ZAHVALA

Veliku zahvalu, u prvom redu, dugujem svojoj mentorici Nikolini Smajla univ.spec.oec., koja mi je omogućila svu potrebnu literaturu i pomogla mi sa savjetima u izradi ovog završnog rada, i što je uvijek imala strpljenja i vremena za moje brojne upite.

Posebnu zahvalnosti iskazujem cijeloj svojoj obitelji koja me je uvijek podržavala i upućivala na pravi put. Također, zahvaljujem se svim svojim prijateljima koji su uvijek bili uz mene i uz koje ovaj tijek mog studiranja ne bi prošao tako lako i zabavno.

I na kraju najveću zaslugu za ono što sam postigao pripisujem svojim roditeljima i djevojci koji su uvijek bili tu uz mene i bez kojih sve ovo ne bi bilo moguće.

Veliko hvala svima!

SAŽETAK

Banke se tijekom poslovanja susreću sa raznim vrstama rizika, a najvažniji u suvremenom poslovanju su rizik likvidnosti, tržišni rizik, operativni rizik te kreditni rizik. Kreditni rizik čini najveći udio u bankarskom poslovanju zato se smatra najutjecajnijim za zaradu banke, njihovo poslovanje i opstanak na tržištu. Naglasak je zato stavljen na procjenu, odobrenje, kontrolu i praćenje kreditnog rizika. Kreditni rizik propisan je zakonskom regulativom i međunarodnim normama te se nastoji smanjiti na najnižu razinu ako se već ne može spriječiti u potpunosti. Ovaj završni rad sastoji se od dva dijela. Teorijski dio sastoji se od obrazloženja i klasifikacije rizika u bankarstvu. Praktični dio sastoji se od analize kreditnog rizika 3 banke u Republici Hrvatskoj putem statističkih podataka o ukupnim kreditima, iznosu aktive i iznosu rezerviranja za gubitke.

KLJUČNE RIJEČI: banka, bankarstvo, rizik, kreditni rizik

SUMMARY

The final work consists of two parts. The theoretical part explains and classifies risks in banking. The practical part consists of an analysis of credit risk 3 banks in Croatia by statistical data on total loans, the amount of assets and the amount of provisions for losses. Banks throughout the business face different types of risks, the most important in modern business are liquidity risk, market risk, operational risk and credit risk. Credit risk accounts for the largest share in the banking industry because it is considered the most influential of earnings banks, their business and survive in the market. The emphasis is therefore placed on the assessment, approval, control and monitoring of credit risk. Credit risk is prescribed by legal regulations and international standards, and is trying to reduce to the lowest level if can not be prevented completely.

KEYWORDS: bank, banking, risk, credit risk

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Izvori podataka i metode istraživanja	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	3
2. RIZIK U BANKARSTVU.....	4
3. RIZIK LIKVIDNOSTI	9
4. TRŽIŠNI RIZIK.....	12
5. OPERATIVNI RIZIK	14
6. KREDITNI RIZIK	16
6.1. Bazelski sporazum	17
6.1.1. BASEL I.....	17
6.1.2. BASEL II	18
6.1.3. BASEL III.....	19
6.2. Kreditni proces.....	19
6.3. Procjena kreditnog rizika	20
6.4. Odobravanje kredita.....	22
6.5. Politika za upravljanje kreditnim rizikom.....	23
7. ANALIZA LOŠIH KREDITA U REPUBLICI HRVATSKOJ	25
7.1. Rezerviranja za gubitke Privredne banke Zagreb	25
7.2. Rezerviranja za gubitke OTP banke.....	30
7.3. Rezerviranja za gubitke Karlovačke banke.....	35
8. RASPRAVA	40
9. ZAKLJUČAK.....	41
LITERATURA	42
POPIS ILUSTRACIJA	44

1. UVOD

Bankarstvo je ušlo u proces ubrzanih promjena, povećana konkurencija i turbulencija financijskog tržišta dovela je do jačanja bankarskih rizika.

Nemoguće je da banka u potpunosti izbjegne gubitke koji nastaju iz rizika. Međutim, poštivanjem odluka, standarda i procedura te uz dobro upravljanje rizicima, koje obuhvaća kako identifikaciju tako i postupanje s rizikom i zaštitu od rizika, banke su u poziciji da svoje gubitke proizašle iz djelovanja rizika svedu na minimum.

Stoga se pred bankovne menadžere postavljaju složeni zadaci, posebno na planu kreiranja koncepta kratkoročne poslovne politike da osigura kontrolu ukupnih rizika. Prijevremena identifikacija svih vrsta rizika i adekvatne mjere zaštite postaju izuzetno važan faktor uspješnosti. Zahtjeva se nova poslovna filozofija i novi pristup tržištu u rješavanju poslovnih problema u bankama. Treba uspostaviti odgovarajući broj i strukuru zaposlenosti, da bi se rizikom upravljalo efikasno. Zaposlenici trebaju imati odgovarajuće kvalifikacije, iskustvo, profesionalne i osobne kvalitete. Moraju poznavati i pratiti izmjene u zakonima te kvalitetnu procjenu poslovnih rizika prije ulaska u pojedine poslovne poduhvate.

1.1. Predmet i cilj rada

U ovom završnom radu će se objasniti pojam rizika te će se pobliže objasniti glavne vrste rizika u bankarstvu. Nadalje, bit će sistematizirani i objašnjeni osnovni pojmovi vezani uz bankarske rizike te će se pojedinačno objasniti tržišni, rizik likvidnosti, organizacijski i kreditni rizik. Detaljnije će se objasniti kreditni rizik te će se iznijet i obradit statistički podaci navedeni u godišnjim izvješćima promatranih banaka, Privredne banke Zagreb, OTP banke i Karlovačke banke, a potom će se izvršiti usporedba i analiza podataka o odobrenim kreditnim rezerviranjima za gubitke u odnosu na ukupnu aktivu i ukupne kredite za razdoblje prethodne tri godine. Predmet ovog završnog rada je kreditni rizik, njegova definicija, analiza i kontrola te sve poveznice koje ga određuju i posljedice na poslovanje koje proizlaze uz nedovoljnu kontrolu i superviziju. Cilj ovog završnog rada je ocijeniti koliko se dobro može putem prisutnih mehanizama u bankarstvu procijeniti zajmoprimac te koliko su učinkoviti bili sustavi procjenjivanja kreditnog rizika u tri spomenute banke posljednje tri godine.

1.2. Izvori podataka i metode istraživanja

Rad je temeljen na stručnoj literaturi domaćih i stranih autora s područja financija. Statistički podaci su prikupljeni na službenim web stranicama Hrvatske narodne banke i banaka čiji su podaci korišteni u ovom završnom radu, a dostupni su u elektroničkom obliku.

Znanstvene metode koje su primjenjene prilikom pisanja ovog završnog rada su sljedeće: induktivna i deduktivna metoda, metoda analize i sinteze, apstrakcije i konkretizacije, metoda generalizacije, metoda klasifikacije, metoda kompilacije, statistička metoda i metoda uzoraka.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Završni rad sistematiziran je i napisan u 8 dijelova koji čine međusobno povezanu i smislenu cjelinu.

U prvom dijelu, uvodu, definiran je predmet i cilj istraživanja, predstavljene su znanstvene metode istraživanja i izvori podataka te prikazana struktura rada.

U drugom dijelu opisan je pojam bankarskih rizika, njihova definicija te faktori rizika koji utječu na poslovanje u suvremenim uvjetima. Nabrojane su i glavne vrste rizika u bankarstvu. Treći dio završnog rada baziran je na riziku likvidnosti u cjelini te najboljim načinom upravljanja likvidnošću putem regulative. U četvrtom dijelu pojašnjen je tržišni rizik, a u petom dijelu operativni rizik. Šesti dio donosi definiranje pojma kreditnog rizika i kreditnog procesa te objašnjenje načina odobravanja kredita i politike upravljanja kreditnim rizikom propisane od strane Hrvatske narodne banke. Sedmi dio donosi pregled statističkih podataka o ukupnim kreditima, iznosu rezerviranja za gubitke i iznosu aktive za prethodne tri godine za Privrednu banku Zagreb, OTP banku i Karlovačku banku.

Na kraju završnog rada nalazi se rasprava, zaključak te popis ilustracija i literature.

2.RIZIK U BANKARSTVU

Rizik predstavlja svaku neizvjesnu situaciju u poslovanju banke, odnosno vjerojatnost gubitka (smanjenja dobiti) uzrokovanog neizvjesnim poslovnim poduhvatom. Sa stajališta profitabilnosti banke potrebno je pronaći ravnotežu između visine bankarskih plasmana i rizika koji se preuzimaju, a da se ne ugrozi izvršenje obveza banke. Bankovni menadžeri, ovisno o svojoj sklonosti prema riziku, mogu prihvatiti veći i manji rizik. Razina prihvaćenog rizika mora biti razmjerna sposobnosti banke. U tom smislu preciznost, identifikacija, mjerenje i upravljanje rizicima najvažniji su aspekti financijskog menadžmenta banke, u pogledu ostvarivanja visoke profitabilnosti poslovanja.

Povećana izloženost jednom od financijskih rizika, može značajno povećati utjecaj i drugih rizika zbog njihove međuzavisnosti.

Predviđanje je uvijek stvar procjene budućih događanja, prema tome, uvijek se kod rizika mora računati kako na očekivane promjene koje se mogu predvidjeti, tako i na one promjene i kretanja koja su nepredvidiva.

Rizik kao pojam i upravljanje rizikom kao znanstvena disciplina je relativno nova i njen nastanak je vezan uz financijske krize te globalizaciju svjetskog tržišta. U bankarstvu, banka kao institucija sa specifičnom financijskom strukturom, izložena je rizicima kojima treba adekvatno upravljati tako što će prvo nastojati identificirati rizike, zatim mjeriti te iste rizike različitim kvantitativnim metodama, pratiti ih te na kraju određenim metodama i kontrolirati sa ciljem sprečavanja ili smanjivanja. Mogućnost cjelokupnog ili djelomičnog gubitka u odnosu na očekivanja dobiti u poslovanju banke karakteristika je svakog bankarskog posla te se obujam rizika neprestano širi uvođenjem različitih tehnika i strategija te novih bankarskih proizvoda. U procesima financijske aktivnosti, banke se suočavaju sa različitim vrstama financijskih i nefinancijskih rizika. U ovom se radu obrađene četiri glavne vrste bankarskog rizika:¹

¹ Croughy, M., Galai, D., Mark, R., Risk Management, McGraw-Hill, New York, 2001, p. 35

- Kreditni rizik
- Tržišni rizik
 - Rizik kamatne stope
 - Rizik valutnog tečaja
- Rizik likvidnosti
- Operativni rizik

U literaturi postoje različite definicije rizika kojima su izložene banke u svom poslovanju.

Među definicijama se ubrajaju sljedeće:²

- Vjerojatnost gubitka ili izloženost gubitku
- Mogućnost ili šansa nastanka gubitka
- Opasnost koja može prouzročiti gubitak
- Gubitak potencijalnog iznosa novca
- Mogućnost da stvarni gubici odstupaju od očekivanih

Sljedeći faktori smatraju se presudnim jer utječu na rizik poslovanja u suvremenim uvjetima:³

- T - rizik tehnologije – sa razvojem tehnologije došlo je do masovne upotrebe elektronike u bankama, u hardverskom i softverskom smislu. Rizik tehnologije se sastoji u problemima vezanim za tehnologiju, a uključuje negativne posljedice banaka za zaradu, profit i kapital.
- R – rizik promjene propisa – predstavlja rizik koji nastaje promjenom zakona i drugih propisa koji mogu djelovati direktno negativno na sposobnost banke da zarađuje ili indirektno na njenu sposobnost da se prilagodi promjeni propisa.
- I – rizik kamatne stope – javlja se uslijed promjena kamatnih stopa koja su u suvremeno vrijeme date za poslovne banke, jer na njih banke pojedinačno nemaju pretjeranog utjecaju, već se tržišno formiraju.

² Risk Management Glossary- Risk and Insurance Management Society, New York, 1985, p.66.

³ Hadžić M., Bankarstvo, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009, str. 400

- C – rizik korisnika – rizik koji je vezan za mogućnost da klijent banke bude preuzet od konkurentskih banaka. Tu su u najvećem riziku najveći klijenti banke oko kojih se između banaka nerijetko vodi pravi tržišni rat, od čijih depozita i plasmana banka najviše i zavisi.
- K – rizik adekvatnosti kapitala – rizik solventnosti – ukoliko se pokaže realnim da su se materijalizirali gore navedeni rizici, to može dovesti do rizika da je ugrožena solventnost, odnosno adekvatnost kapitala poslovne banke. Samim tim banka ulazi u zonu neusklađenosti sa međunarodnim standardima bankarskog poslovanja koji su inkorporirani u nacionalno zakonodavstvo.
- Rizik kao pojam bitno je odvojiti u značenju od pojma neizvjesnosti. Neizvjesnost podrazumijeva stanje budućnosti koje određuju poznati činioци, ali se ne zna njihov intenzitet i njihovo porijeklo. Za razliku od neizvjesnosti rizik se veže za određenu izvjesnost, odnosno vjerojatnost nastupanja štetnog ishoda. Ta vjerojatnost može biti veća ili manja i drugim riječima naziva se mjera rizika ili stupanj rizika.⁴

Važno je napomenuti da pored različitih definicija rizika koje postoje, ono što je svakoj zajedničko jesu: neodređenost ishoda i gubitak kao mogući ishod.

„Rizik je stanje u kojem postoji mogućnost negativnog odstupanja od poželjnog ishoda koji očekujemo ili kome se nadamo. Stoga možemo reći da bi rizik postojao u financijskom poslovanju mora biti: moguć, izazivat ekonomsku štetu, neizvjestan i slučajan.“⁵

Hrvatska narodna banka nadležna je za reguliranje obaveze upravljanja rizicima u bankama Republike Hrvatske. Tim povodom, suglasno Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci (NN 75/08, 54/13), Hrvatska narodna banka je donijela niz važnih odluka i načela, kojima daje uputstva za poslovanje banaka. Odlukom o upravljanju rizicima (NN 01/15) iz 2015. godine utvrđeni su zahtjevi u vezi s upravljanjem rizicima i to: opća pravila o upravljanju rizicima, pravila o upravljanju kreditnim rizikom, tržišnim rizicima i operativnim rizikom.⁶

⁴ Vaughan, E., Vaughan, T., Osnovi osiguranja- Upravljanje rizicima, MATE, Zagreb, 1995., str. 4

⁵ Ibidem, str. 6

⁶ Odluka o upravljanju rizicima, NN 01/15, čl. 1.

Prema spomenutoj odluci banka je dužna uspostaviti i provoditi djelotvoran i pouzdan sustav upravljanja rizicima, odrediti ključne radnike uključene u sustav upravljanja rizicima kao i zamjenu za njih, a uprava i nadzorni odbor dužni su posvetiti dovoljno vremena razmatranju rizika kojima je banka izložena ili bi mogla biti izložena u svojem poslovanju⁷, a sve u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama (NN 159/13, 19/15 i 102/15), drugim propisima i svojim aktima.

Rizici kojima je banka izložena tijekom svog poslovanja su sljedeći:

- Rizik likvidnosti
- Tržišni rizik
- Rizik kamatne stope
- Rizik valutnog stečaja
- Operativni rizik
- Kreditni rizik

⁷ Odluka o upravljanju rizicima, NN 01/15, čl. 5

Slika 1: Bankarski rizici

Izvor: samostalna obrada autora

3. RIZIK LIKVIDNOSTI

Proces transformacije u aktivi banke provodi se tako da se formiraju proizvodi i usluge na obje strane bilance. U aktivi, banke plasiraju kredite klijentima i tako pojačavaju tok kapitala u nacionalnoj ekonomiji. U pasivi, banke pružaju likvidna sredstva svojim deponentima na njihov poziv. Iz takvih procesa nastaje rizik likvidnosti.⁸

Proces pretvaranja novčanih sredstava u kreditne i nekreditne plasmane, odnosno pretvaranje potraživanja banke po svim osnovama (glavnica, kamata, naknada) i u svim oblicima (kredit, vrijednosni papir) u novčana sredstva planiranom dinamikom naziva se likvidnost banke.⁹

Rizik likvidnosti jedan je od osnovnih oblika rizika u bankama, što znači da postoji i kod najjednostavnijih banaka.

Pojam likvidnosti često se poistovjećuje sa solventnošću, a to zapravo uvijek nije ispravno. Poremećena likvidnost znači da se radi o problemu nesmetanog pretvaranja svojih potraživanja u likvidna sredstva. Nesolventnost ima za pojavu poteškoće s plaćanjima svojih obaveza u roku dospijeca, a to na kraju može dovesti banku do propasti.

Najraniji znak da banka ne posluje dobro i da s njom nešto nije u redu je onda kad ne uspijeva skupiti dovoljan broj sredstava da podmiri svoje tekuće obveze. U tom slučaju banka traži rješnje iz sekundarnih izvora likvidnosti s novčanog tržišta ili emisijskih kanala i tako izbjegava stečaj. Zbog toga nelikvidnost u tako kratkom roku ne znači nesolventnost, ali trajnija nelikvidnost zasigurno vodi u nesolventnost.

⁸ Prga, Vrdoljak, Šverko: Upravljanje rizikom likvidnosti korištenje valutnih swap ugovora, 2009. str. 365

⁹ Šverko Ivan, Upravljanje nekreditnim rizicima u hrvatskim financijskim institucijama, HIBO, Zagreb, 2007., str. 158.

Bazelski odbor za nadzor banaka objavio je 2000. godine dokument pod nazivom: PRAKSE UPRAVLJANJA LIKVIDNOŠĆU U BANKOVNIM ORGANIZACIJAMA. U tom dokumentu postavljaju se osnovna načela procesa upravljanja rizikom likvidnosti. Slijedi trinaest osnovnih načela:¹⁰

1. banka mora imati strategiju za svakodnevno upravljanje rizikom likvidnosti
2. tu strategiju mora potvrditi uprave banke
3. svaka banka mora imati jasno određene odgovorne osobe za upravljanje rizikom likvidnosti
4. banka mora imati razrađen informacijski sustav za mjerenje, kontrolu i izvješćivanje o riziku likvidnosti
5. svaka banka mora uspostaviti proces mjerenja i kontrole rizika likvidnosti
6. banka mora analizirati utjecaj „što ako“ scenarija na svoju poziciju likvidnosti
7. banka mora permanentno provjeravati pretpostavke koje koristi u procesu mjerenja izloženost riziku likvidnosti
8. banka mora permanentno kontrolirati svoju politiku i nastup prema deponentima
9. banka mora pratiti i analizirati likvidnost u svim najvažnijim valutama
10. banka mora, gdje je god to moguće, postaviti gap limite za rizik likvidnosti
11. banka mora imati jasno definiran sustav interne kontrole procesa upravljanja rizikom likvidnosti
12. svaka banka mora javno objavljivati svoje podatke o izloženosti riziku likvidnosti te
13. supervizori trebaju organizirati nezavisnu kontrolu i nadzor bančinog sustava upravljanja rizikom likvidnosti.

U Hrvatskoj je, pored izloženosti kreditnom riziku, izloženost riziku likvidnosti vjerojatno najdetaljnije regulirana, a Odluka o upravljanju likvidonosnim rizikom¹¹ najosnovniji dokument. Dokument je stupio na snagu 14. veljače 2014. godine, a temelji se na Bazelskom dokumentu o upravljanju rizikom likvidnosti.

¹⁰ Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations, Basel Committee on Banking Supervision, Basel, 2002., str. 1.

¹¹ Narodne novine http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_02_20_390.html (06.09. 2016.)

Navedena Odluka o upravljanju likvidonosnim rizikom propisuje minimalne rezerve likvidnosti. Ona stavlja u omjer stvarne i očekivane priljeve te stvarne i očekivane odljeve. Propisuje obvezno provođenje stress testova likvidnosti kao jednih od najvažnijih alata za mjerenje osnovnih likvidonosnih situacija.

Hrvatska narodna banka regulira likvidnost banaka sa dva osnovna regulirana područja:

- obveznom rezervom banaka te
- minimalnim deviznim potraživanjima

Obvezna rezerva banaka smanjena je sa 13.5% na 12% Odlukom o obveznoj pričuv¹² iz 2015. godine. Minimalna devizna potraživanja definirana su Odlukom o minimalnim deviznim potraživanjima donesenoj 2015. godine te se definira omjer kratkoročne devizne aktive (do 3 mjeseca) i ukupne devizne pasive.

U kriznim vremenima ove razine reguliranih omjera osiguravaju otpornost hrvatskog financijskog sustava od eventualnog jačanja finacijske krize. U zadnje vrijeme Hrvatska narodna banka otpušta razine obvezne rezerve i minimalnih deviznih potraživanja i na taj način oslobađa novu likvidnost bankama koja u osnovi odlazi u razne dijelove nacionalne ekonomije.

¹² Hrvatska narodna banka
<https://www.hnb.hr/documents/20182/524003/h-odluka-obvezna-pricuva-npt.pdf/35a16077-ab5f-448d-9153-260893af2606> (06.09.2016.)

4. TRŽIŠNI RIZIK

Rizik koji neka banka može snositi uslijed nepovoljnih kretanja tržišnih cijena naziva se tržišni rizik. Izloženost takvom riziku nastaje uslijed bankovnog poduzimanja namjernih špekulativnih pozicija ili može proizlaziti iz bankovnih aktivnosti trgovanja devizama.¹³

Tržišni rizik uključuje opći tržišni rizik i specifični rizik. Veća izloženost banaka tržišnom riziku uzrokovana je tendencijom raznolikosti bankovnog poslovanja i njenim razvojem od tradicionalno posredničke uloge prema aktivnostima „stvaranja tržišta“ i špekulativnog trgovanja tj. aktivnosti u kojoj banke raspodjeljuju određeni iznos kapitala za aktivnosti namjernog preuzimanja rizika.

Tehnika VAR (engl. „*value at risk*“) je modelirajuća tehnika koja mjeri sveukupnu izloženost banke tržišnom riziku te, uz određenu vjerojatnost, procjenjuje iznos koji bi banka izgubila držeći neku aktivu u određenom vremenskom razdoblju

Vrste tržišnog rizika su: rizik kamatne stope, devizni rizik i rizik vlasničke pozicije, robe kojom se trguje ili se može trgovati na tržištu.¹⁴

Rizik kamatne stope predstavlja osjetljivost kapitala i prihoda banke na promjene u kamatnim stopama.¹⁵ Česta promjena kamatne stope na financijskom tržištu utječe na prihod banaka putem prihoda od kamata po kreditima i vrijednosnicama i na trošak kamata na depozite i ostala posuđena sredstva. Promjenom kamatne stope mijenja se i tržišna vrijednost aktive i pasive banke izmjenjujući tako neto vrijednost same banke.

Kamatna stopa određenog kredita ili vrijednosnice je određena financijskim tržištem gdje se banka prilikom odobravanja kredita nalazi na strani ponude a na strani potražnje se pojavljuje kada nudi usluge depozita javnosti ili kad izdaje nedepozitne zadužnice IOU¹⁶ (pisani dokumenti koji su dokaz o dugovanju) kojim pribavljaju sredstva za plasmane i ulaganja.

Promjenom kamatne stope, bankari se suočavaju sa dvije osnovne vrste rizika kamatne stope: rizik cijena i reinvesticijski rizik.

¹³ Greuning, H., Bratanović, S., (2006): *Analiza i upravljanje bankovnim rizicima*, Zagreb, Mate, str 231

¹⁴ Ibidem, str 240

¹⁵ Jurman, A.,(2005) : *Upravljanje rizikom kamatne stope u bankama*, *Računovodstvo, revizija i financije*. 15,12, str. 207-213.

¹⁶ IOU- I Owe You (Ja vam dugujem)

Rizik cijena pojavljuje se kada tržišne kamatne stope rastu, te tako uzrokuju pad tržišne vrijednosti obveznica i kredita s nepromjenjivom kamatnom stopom koju banka posjeduje u vlasništvu. Banka prodajom tih financijskih instrumenata u vremenskom periodu kad kamatne stope rastu ostvaruje uz siguran kapitalni gubitak.

Pojavom kada kamatne stope padaju javlja se reinvesticijski rizik te tada banke moraju uložiti sredstva u manje profitabilne kredite, obveznice i drugu aktivu, smanjujući tako očekivane svoje buduće prihode.

Devizni rizik je rizik vjerojatnog nastanka negativnog efekta na financijski rezultat i kapital banke promjenom deviznog smjera kretanja.

Robni rizik određuje robu kao fizički proizvod kojim se trguje na sekundarnom tržištu. Robe su sirovine ili djelomični obrađeni materijali koji se mogu klasificirati prema općim kategorijama (žitarice, pića, meso, metali, energija). Robni rizik odnosi se na držanje pozicija u robi, ugovorima te ostalim derivatima kojim se trguje.

Cijena roba može biti nestalna zbog toga što su robna tržišta često manje likvidna od financijskih i da promjene u ponudi i potražnji drastično utječu na cijene.

5. OPERATIVNI RIZIK

Operativni rizik je rizik gubitaka koji proizlaze iz neprimjerenih ili pogrešnih unutrašnjih procesa, ljudi ili zbog vanjskih događaja. Razvoj bankovnih poslova sve više uvjetuje da pored kreditnog i tržišnog rizika na značaju dobivaju i neki drugi rizici, osobito operativni. Bazelski odbor prepoznao je važnost upravljanja operativnim rizikom i njegov veliki utjecaj na gubitke u poslovanju.

Upravljanje operativnim rizikom je zahtjevno zbog toga što nije postojala dugogodišnja praksa njegovim upravljanjem. Među mogućim alatima za utvrđivanje i procjenjivanje operativnog rizika su:

- *Procjenjivanje rizika:* banka procjenjuje svoje operacije i aktivnosti s obzirom na katalog potencijalnih osjetljivosti na operativni rizik. Ovaj se proces provodi iznutra i često uključuje kontrolne popise te radionice za utvrđivanje jakih i slabih strana okružja operativnog rizika.
- *Razvrstavanje rizika:* u ovom se procesu različite poslovne jedinice, organizacijske funkcije i poslovni tokovi razvrstavaju prema vrsti rizika. Ovaj zadatak može otkriti područja slabosti i pomoći upravi u određivanju prioriteta daljnjih aktivnosti.
- *Pokazatelji rizika:* pokazatelji rizika su statistički podaci, najčešće financijski, koji mogu dati uvid u rizičnu poziciju banke. Ovi se pokazatelji obično redovno preispituju kako bi se banke upozorile na promjene povezane s rizikom.
- *Mjerenje:* banke su počele kvantificirati svoju izloženost operativnom riziku koristeći se različitim pristupima. Neke banke također kombiniraju unutarnje podatke o gubicima s vanjskim podacima o gubicima, analizama scenarija i čimbenicima za procjenu rizika. Povećano korištenje visoko automatizirane tehnologije, porast poslovanja sa stanovništvom i rast elektronskog bankarstva, povećano korištenje razrađenih tehnika za smanjenje izloženosti kreditnom i tržišnom riziku utjecali su na povećanje izloženosti operativnom riziku.

Operativni rizici su u grupi nefinancijskih rizika, koji nastaju iz poslovnog procesa, zbog grešaka koje čini čovjek u tom procesu, sistemskih propusta, neadekvatnih procedura, nedovoljno obuhvatne kontrolne funkcije ali i eksternih čimbenika te ih je zbog toga teško direktno mjeriti zbog većeg broja zaposlenih ili danih kredita

Vrste operativnog rizika su: unutrašnja prijevarena, vanjska prijevarena, radno pravo i sigurnost na radu, odnosi sa klijentima i proizvodi, štedjenja fizičke imovine, prekidi u poslovanju i pad sistema, izvršenje isporuka i upravljanje procesima.¹⁷

Unutrašnja prijevarena je neovlaštena aktivnost krađe ili prijevare koja uključuje: neovlašteno provođenje transakcija, pljačku, pronevjeru, krivotvorenje.

Vanjska prijevarena se odnosi na krađu ili prijevare koju izvrši treća osoba koja ne spada u organizaciju. Uključuje pljačku, krivotvorenje, štetu nanесenu kompjuterskim napadom te krađu informacija.

Operativni gubici u kategoriji odnosi s klijentima, proizvodi nastaju neuspjehom da se ispuni obveza prema klijentima u vidu prirode ili dizajna proizvoda. Uključuje zlouporebu povjerljivih informacija klijenta, pranje novca i nedostatak ili greška proizvoda.

Primjeri prekida u poslovanju i pad sistema su: kvarovi hardvera i softvera, telekomunikacijski problem, nestanak električne energije i slične situacije.

Izvršenje isporuka i upravljanje procesima pokriva rizične događaje u vezi sa obradom transakcije. Uključuje pogrešnu komunikaciju, greške u unosu podataka, računovodstvene pogreške, neodobren pristup računima klijenta te outsourcing.

¹⁷ Jurak, N. (2007) : *Upravljanje rizicima proizašlim iz strukture bilance banaka* : magistarski rad. Zagreb, str 96.

6. KREDITNI RIZIK

Kreditni rizik se najjednostavnije može definirati kao mogućnost da zajmoprimac ili druga ugovorna strana banke neće ispuniti svoje obveze u skladu s ugovorenim uvjetima.¹⁸ Nastaje kada se ulože novčana sredstva u financijske plasmane. Postoji opasnost da se uložena sredstva neće vratiti, djelomično ili u cijelosti. Moglo bi se reći da je ovaj rizik star koliko i samo bankarstvo jer posuđivanje novca oduvijek je nosilo sa sobom rizik da se ta posuđena sredstva neće vratiti. Banke se nastoje zaštititi od rizika zato što svako zakašnjenje ili izostanak povrata ugovorene glavnice i kamata smanjuje stvarni dobitak banke i njenu stvarnu vrijednost. Banke odobravaju kredite različitim zajmotražiteljima i za različite svrhe. Za većinu je klijenata to primarni izvor financiranja. Odobravanjem kredita klijenti prihvaćaju rizik kako bi se ostvarila zarada. Primarna aktivnost većine banaka je odobravanje kredita, zbog toga su banke najizloženije ovom riziku.

Kreditni rizik se javlja kad god su bankovna sredstva investirana, izložena, proširena i posvećena. Unatoč inovacijama u području financijskih usluga, kreditni rizik je još najznačajniji pojedinačni uzrok stečajeva banaka.

S obzirom na konkretan izvor nastanka kreditnog rizika možemo razlikovati 3 tipa rizika:

- **Rizik neispunjenja obaveza** – vjerojatnost da će nastati gubitak u određenom vremenskom razdoblju u budućnosti. Vjerojatnost se ne može mjeriti direktno već se u mjerenju banka koristi različitim financijskim podacima te analizirajući klijenta svrstava u određene grupe sa već utvrđenim vjerojatnostima neispunjenja obaveza
- **Rizik izloženosti** – nastaje usred neizvjesnosti koja se javlja u vezi velike količine sredstava koja su izložena riziku. Samo izlaganje predstavlja količinu sredstava koje banka može da izgubi uslijed nastanka negativnih efekata u budućnosti

¹⁸ Načela za upravljanje kreditnim rizikom
<http://old.hnb.hr/supervizija/papiri-bazelske-komisije/h-nacela-za-upravljanje-kreditnim-rizikom>
(06.09.2016.)

- **Rizik pokrića** – vjerojatnosti povratka sredstava koja su izložena riziku uslijed nemogućnosti klijenta da izvrši obavezu. Banka se osigurava kolateralom ili garancijama te tako osigurava da treća osoba izvrši obavezu ako klijent nije u stanju.

6.1. Bazelski sporazum

Zbog obuhvata rizika na širem teritorijalnom i gospodarskom području, pojavljuje se potreba za formiranjem jedinstvenog pristupa rizicima. U švicarskom gradu Baselu, međunarodne banke su postigle dogovor za zajedničko upravljanje rizicima. Ciljevi su bili osnažiti stabilnosti i zdravo poslovanje međunarodnog bankovnog sustava te ukinuti izvore konkurentske neujednačenosti između međunarodnih banaka. Bazelski sporazum može se pojasniti usporedbom s pojedinim ISO normama koje usuglašavaju osnovne ciljeve, a dopuštaju individualnu regulaciju.

Prvi sporazum postignut 1988. nazvan je Basel I. Drugi sporazum postignut je 1994. i nazvan Basel II. Nakon financijske krize koja je započela 2008., banke od 2010. rade po načelima trećeg Bazelskog sporazuma nazvanog Basel III.¹⁹

6.1.1. BASEL I

Basel I je kao radni okvir za minimalne kapitalne zahtjeve predstavljen 1988. od strane Baselskog odbora za nadzor banaka i oblikovan je radi povećanja sigurnosti i nadzora međunarodnog sustava bankarskog poslovanja te kako bi postavio osnovnu razinu bankovne regulacije²⁰. Iako je Basel I postigao svoje primarne ciljeve, bio je kritiziran zbog nedovoljno jakog senzibiliteta prema kapitalnim zahtjevima za banke čime se stvarala mogućnost još većeg povećanja rizika bankovnog poslovanja te prostor šire i labavije regulacije procjenjivanja klijenta od strane banaka.

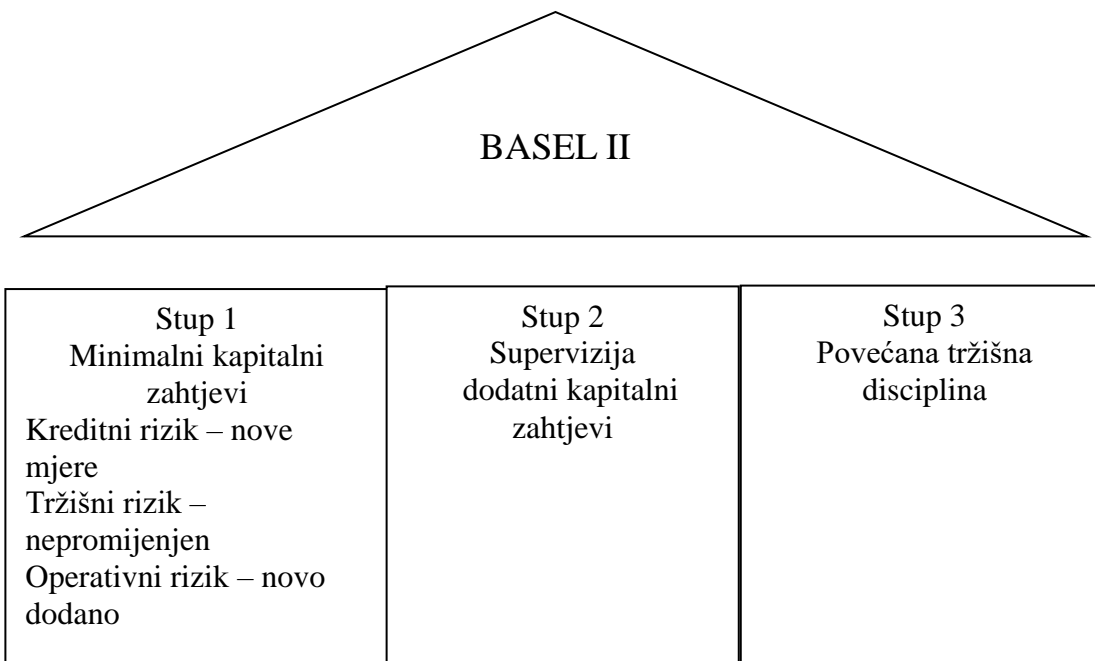
¹⁹ Bank of international settlement www.bis.org (07.09.2016.)

²⁰ Ibidem <http://www.bis.org/publ/bcbs04a.htm> (08.09.2016.)

6.1.2. BASEL II

Basel II se počeo razvijati od 1999. godine, a konačan tekst izašao je 2004. godine. Bazira se na tri osnovna obilježja (minimalni kapitalni zahtjevi, tržišna disciplina i nadzor nad adekvatnošću kapitala) koja su puno detaljnije uređena za razliku od Basel I i čime se nastojalo osigurati financijska stabilnost, bolje upravljanje rizikom i viši nivo poslovanja.²¹

Slika 2. 3 stupa Basela II

Izvor: <http://www.coolavenues.com/finance-zone/basel-2> (06.09.2016.)

Pravila vezana uz kapitalne zahtjeve više su osjetljiva na rizik. Primjena nadzora je detaljnije propisana te propisuje učestalost nadzora nad adekvatnošću kapitala od strane internih bankovnih supervizora, kontrola isplata banaka kako bi se spriječilo pojavu da banka nema dovoljno kapitala za pokriće neočekivanih gubitaka i drugo. Regulacija vezana uz tržišne rizike propisuje tržišnu disciplinu pravilnog i redovnog informiranja deponenata o financijskom stanju banke.

²¹ Bank of international settlement <http://www.bis.org/publ/bcbsca.htm> (08.09.2016.)

6.1.3. BASEL III

Implementacija Basel III standarda predočena je na službenim stranicama Banke za međunarodne namire. Ona je prikazana za razdoblje od 2013. do 2019. godine. Standard Basel III naslanja se na Basel II i za cilj ima zaštitu financijske stabilnosti i promovirati održivi ekonomski rast. On utvrđuje povećanje razine kapitala i bolje upravljanje likvidnošću banaka tijekom određenog vremenskog razdoblja.

Banka za međunarodne namire predviđa rast pojedinih sastavnica kapitala i likvidnosti za razdoblje od 2013. do 2019. godine, a sve u cilju bolje sekuritizacije i smanjenja rizika.

6.2. Kreditni proces

Kreditni proces je proces koji obuhvaća analiziranje kreditne sposobnosti klijenta, donošenje odluke o tome treba li odobriti kredit ili ne te praćenje otplate kredita i poduzimanja potrebnih akcija ako dođe do problema pri otplati kredita. Kreditni proces počiva na sustavu i kontroli svake banke što omogućuje menadžmentu i kreditnim referentima da procjene rizik.

Koraci u kreditnom procesu:

Kreditna analiza – mjerenju sposobnosti i potreba klijenata u cilju utvrđivanja je li odabrani način financiranja pogodan za određenog zajmotražitelja. Kada klijent zatraži kredit u banci, kreditni referent će analizirati sve dostupne informacije kako bi odredio udovoljava li to postavljenim kriterijima u cilju donošenja pozitivne odluke o kreditu.

Odobranje kredita - Nakon provedene analize slijedi odluka odnosno odobranje ili neodobranje kredita. Ako se odobri, slijedi ugovor, isplata te aktiviranje dokumentacije

Nadgledanje kredita - Podrazumijeva praćenje kredita i otplate u skladu s potpisanim ugovorom i poduzimanje korektivnih aktivnosti kao primjerice, promjena kreditnih uvjeta, dodatno osiguranje i dr. Cilj je smanjenje kreditnog rizika i rješavanje problematičnih kredita.

6.3. Procjena kreditnog rizika

Od davnina pa sve do danas nije se puno promijenila kreditna procjena klijenata. Mjeri se sposobnost i potreba klijenata u cilju utvrđivanja je li odabrani način financiranja pogodan za određenog zajmotražitelja. Kreditna analiza predstavlja proces određivanja vjerojatnosti da klijent hoće odnosno neće otplaćivati prispjele obveze po kreditu.²²

Uobičajeni koraci u kreditnoj analizi su sljedeći:

- Podnošenje kreditnog zahtjeva
- Podnošenje financijskih i kreditnih izvještaja
- Analiziranje financijskih izvještaja i tijeka gotovine
- Procjena kolaterala
- Prijedlog za odobravanje/odbijanje kreditnog zahtjeva.

Klijent kada zatraži kredit u banci, kreditni referent će analizirati sve dostupne informacije kako bi odredio udovoljava li to postavljenim kriterijima u cilju donošenja pozitivne odluke o kreditu. Kreditni referent će pokušati ocijeniti sposobnost i volju klijenta da vrati kredit. Ključni faktori rizika koje analizira kreditni referent: karakter, kapacitet, kapital, kolateral, kondicije i kontrole.²³

- Karakter: Klijent treba imati jasno definiranu namjenu kredita i ozbiljnu namjeru da kredit vraća prema ugovorom utvrđenom načinu.
- Kapital: Klijent treba biti sposoban voditi poslovanje koje će proizvesti takav novčani tijek koji će biti dovoljan za podmirenje svih obveza uključujući i otplatu kredita.
- Kapacitet: Klijent treba imati pravnu sposobnost i osposobljeni management da vodi cjelokupno poslovanje.
- Kondicije: Podrazumijeva analiziranje okruženja klijenta koje utječe na definiranje uvjeta i pretpostavki za njegovo poslovanje.
- Kolateral: Kolateral je sekundarni izvor naplate potraživanja, a nastupa kada se pokaže da klijent nije u stanju ispuniti svoje obveze po kreditu.

²² Ross, S.A., Westerfield, R.W., Jordan, B.D., Fundamentals of Corporate Finance, IRWIN, Chicago, 1995, str. 611

²³ Jakovčević, D., Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu, TEB, Zagreb, 2000, str.. 125

- Kontrola: Podrazumijeva pregled zakonske regulative kako bi se otkrilo na koji način ona može utjecati na financijski položaj klijenta.

Ako prilikom analize ključnih faktora rizika, kreditni referent ili analitičar odluku donosi isključivo na temelju znanja, iskustva, slijedeći pri tome propisane procedure i pravila, tada govorimo o subjektivnoj ocjeni. No, ako pri donošenju odluke koristi model koji je razvijen upotrebom statističkih i ostalih metoda, tada govorimo o kreditnom skoringu. Kreditni skoring je sistem dodjeljivanja bodova zajmotražitelju čiji zbroj predstavlja numeričku vrijednost koja pokazuje koliko je vjerojatno da zajmotražitelj kasni u otplati kredita.²⁴

Proces ispitivanja kreditne sposobnosti rezultira raspoređivanjem klijenta u jednu od rizičnih kategorija koje označavaju odobravanje ili odbijanje kreditnog zahtjeva.

U tablici je prikazana klasifikacija klijenata prema rizičnim skupinama putem Standard & Poor's rizičnoj klasifikaciji klijenata.

²⁴ Mays, E., editor, Handbook of Credit Scoring, Glenlake Publishing Company, Ltd., Chicago, 2001, str. 89

Tablica 1. Standard & Poor's rizična klasifikacija klijenata

Skupina rizika	Ocjena klijenta
AAA	Najbolja kreditna kvaliteta Naročito pouzdano u odnosu na financijske obveze
AA	Vrlo dobra kreditna kvaliteta Vrlo pouzdano
A	Još uvijek dobra kreditna kvaliteta Posumnjati na ekonomske uvjete
BBB	Najniži rejting u skupini za investiranje
BB	Potreban oprez Najbolja kreditna kvaliteta u pod-investicijskom razredu
B	Osjetljivo na promjene ekonomskih uvjeta Trenutno pokazuje sposobnost da udovolji financijskim obvezama
CCC	Trenutno osjetljivo na neplaćanje Ovisi o povoljnim ekonomskim uvjetima
CC	Jako osjetljivo na neplaćanje
C	Vrlo blizu ili već u stečaju Trenutno plaća obveze
D	Neplaćanje nekih financijskih obveza se već dogodilo

Izvor: Standard & Poor's. *Standard & Poor's Corporate Rating Criteria, 1998*

Prema Standard & Poor's rizičnoj klasifikaciji klijenata najbolje su ocijenjeni klijenti sa ocjenom AAA pa klijenti sa ocjenom AA te klijenti sa ocjenom A. Slabije su ocijenjeni klijenti sa ocjenom BBB te tako dalje sve do najslabije ocijenjenih klijenata sa ocjenom D.

6.4. Odobravanje kredita

Nakon provedene analize slijedi odluka odnosno odobravanje ili neodobravanje kredita. Ako se odobri, slijedi ugovor, isplata te aktiviranje dokumentacije odnosno:

- Odluka o odobravanju/odbijanju kredita
- Ugovor o kreditu
- Isplata novčanih sredstava
- Arhiviranje dokumentacije

Uobičajena praksa je da kreditni referent predlaže odluku o odobravanju ili odbijanju kredita, a kreditni odbor donosi konačnu odluku. Ugovor o kreditu formalizira svrhu i namjenu kredita, njegovu vrijednost, uvjete i rokove povrata kredita, zahtijevani kolateral te posebne obveze klijenta u slučaju kašnjenja, nepotpunog ili cjelokupnog neplaćanja.

Ponekad se može dogoditi da banka uvjetuje odobravanje kredita poštivanjem nekih obveza, afirmativnih ili negativnih.

Afirmativne obveze su sljedeće:

- tekuća likvidnost > 1
- plaćanje rate do 60 dana
- obrtaj zaliha > 4 puta godišnje

Negativne obveze su sljedeće:

- nemogućnost ulaganja u poslovne kombinacije bez odobrenja banke
- nemogućnost mijenjanja vrhovnog ili srednjeg menadžmenta bez odobrenja banke

6.5. Politika za upravljanje kreditnim rizikom

Kreditni rizik najčešći je uzrok stečajeva banaka što je uvjetovalo propisivanje minimalnih standarda za upravljanje kreditnim rizikom u svim zakonodavstvenim sustavima. Mjere za ograničavanje rizika podrazumjevaju jasno određena načela koja odražavaju bankovnu filozofiju za upravljanje kreditnim rizikom i parametre unutar kojih će se nadzirati. Specifične mjere upravljanja kreditnim rizikom u pravilu uključuju tri načela: politika za ograničavanje ili smanjenje kreditnog rizika, klasifikacija aktive, politika rezerviranja za kreditne rizike.²⁵

²⁵ Van Greuning H, Brajovic Bratanovic S.- „Analiza i upravljanje bankovnim rizicima“, Mate 2006, Zagreb str. 151

Politikom za ograničavanje ili smanjenje kreditnog rizika pozornost je usmjerena na koncentraciju rizika u bankama od strane skupine velikih dužnika. Pravila propisuju da banke ne smiju investirati, odobravati velike kredite pojedinačnoj osobi ili povezanim osobama iznad iznosa koji predstavlja unaprijed određeni postotak kapitala i rezervi banke.

Klasifikacija aktive je proces u kojem se stavci aktive pripisuje kategorija rizika koja je određena vjerojatnošću da će obveza dužnika biti servisirana i dug namiren sukladno ugovornim uvjetima. Sukladni međunarodnim standardima aktiva se u pravilu klasificira u sljedeće kategorije: standardna aktiva, aktiva koja zahtijeva posebnu pozornost, aktiva kvalitete niža od standarda, sumnjiva i sporna potraživanja, gubitak.²⁶

Standardna ili dobra aktiva označava kredite u potpunosti osigurane gotovinom ili gotovinskim nadomjescima.

Aktiva koja zahtijeva posebnu pozornost je aktiva sa potencijalnim nedostacima koje mogu narušiti dužnikovu sposobnost otplate.

Aktiva kvalitete niža od standardne označava aktivu sa jasnim nedostacima koje narušavaju dužnikovu sposobnost otplate duga te banka nastoji naći način da se pokrije sa sekundarnim izvorima otplate.

Sumnjiva i sporna potraživanja označava aktivu sa istim slabostima poput aktive kvalitete niže od standardne, ali sa upitnom naplatom svojim sredstava.

Gubitak je aktiva koja se smatra nenaplativom.

Politikom rezerviranja za kreditne rizike klasificira se aktiva koja pruža osnovu za određivanje primjerene razine rezervacija za moguće gubitke zbog izloženosti kreditnim rizicima. Ove su rezervacije, zajedno s općim rezervama za neidentificirane rizike, koje se smatraju dodatnim kapitalom i ne pripisuju se pojedinim stavkama aktive te predstavljaju osnovu za određivanja bankovne sposobnosti za apsorpiranje gubitaka. U zemljama u razvitku, u kojima je pravni okvir i tradicija naplate duga manje učinkovita, rezervacije, koje se kreću u rasponu 20 do 25% aktive kvalitete niže od standarda.²⁷

²⁶ Van Greuning H, Brajovic Bratanovic S.- „Analiza i upravljanje bankovnim rizicima“, Mate 2006, Zagreb str. 162

²⁷ Ibidem, str. 164

7. ANALIZA LOŠIH KREDITA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju bit će izneseni opći podaci o povijesti, ustroju i poslovanju tri banke. OTP banka kao primjer male banke, Karlovačka banka kao primjer male banke u lokalnom okruženju te Privredna banka Zagreb kao primjer velike banke. Prezentirati će se statistički podaci o ukupnim kreditima, ukupnim rezerviranjima i ukupnoj aktivi. U promatranim bankama postoje sustavi koji se bave upravljanjem rizika te se tako pokušavaju loši krediti smanjiti na minimum. Cilj je postići optimalne razine profitabilnosti uz prihvatljivu razinu rizika.

U ovom poglavlju će se pomoću podataka o ukupnim kreditima analizirati poslovanje banaka na tržištu, ali i gospodarska aktivnost u Republici Hrvatskoj dok će se uz vrijednosti ukupne aktive analizirati financijsko stanje banaka putem vrijednosti imovine kojom raspolaže. Rezerviranjem za gubitke bit će predočena aktivnost loših kredita.

Prikazat će se zajednička promatrana stavka te će se uraditi analiza rezerviranja za gubitke za navedene tri banke u Republici Hrvatskoj kroz razdoblje od posljednje tri godine, a što će se usporediti s ukupnom aktivom promatranih banaka u tom razdoblju. Time se nastoji doći do zaključka o pripremljenosti banaka na rizik od loše plasiranih kredita, jesu li loši krediti imali tendencije rasta ili pada u promatranom razdoblju te ukazati na značaj kreditnog rizika u poslovanju banaka.

Podaci su prikupljeni, sistematizirani i analizirani iz godišnjih izvješća objavljenih od strane navedenih banaka.

7.1. Rezerviranja za gubitke Privredne banke Zagreb

Privredna banka Zagreb osnovana je 1966. godine te je od samih početaka pozicionirana u vrhu hrvatskog bankarstva. Privredna banka Zagreb je postala dijelom grupacije Gruppo Intesa, vodeće talijanske financijske grupacije, koja se ubraja među deset najvećih europskih bankarskih grupa, a u 2007. godini postaje članicom Intesa Sanpaolo.²⁸

²⁸ Privredna banka Zagreb, www.pbz.hr (06.09.2016.)

U svim etapama svoje povijesti Privredna banka Zagreb bila je nositelj raznih investicijskih programa u razvoju turizma, poljoprivrede, industrijalizacije, brodogradnje, elektrifikacije i cestogradnje, te je postala sinonimom za gospodarsku vitalnost, kontinuitet i identitet Hrvatske. S oko 200 poslovnica i ispostava Privredna banka Zagreb pokriva cjelokupni teritorij Hrvatske.²⁹

Uz Nadzorni odbor i Upravu banke procjenom, kontrolom i upravljanjem rizicima bavi se sektor za upravljanje kreditnim rizicima. Zadaci sektora za upravljanje rizicima uključuju razvoj strategije, upravljanje tom strategijom te postavljanje limita rizične izloženosti.

U godišnjim izvješćima Privredne banke Zagreb nalaze se sljedeći podaci o ukupnim odobrenim kreditima banke koji su na završni dan promatranih godina iznosili: u 2012. godini 46.918 milijuna kuna; u 2013. godini 45.106 milijuna kuna; u 2014. godini 44.499 milijuna kuna te u 2015. godini 44.543 milijuna kuna.

Tablica 2: Privredna banka Zagreb, ukupni krediti u milijunima kuna

Godina	Ukupni krediti
2012.	46.918
2013.	45.106
2014.	44.499
2015.	44.543

Izvor: Privredna banka Zagreb, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

²⁹ Privredna banka Zagreb, www.pbz.hr (06.09.2016.)

Pad ukupnih kredita 2013. u odnosu na 2012. Iznosio je 1.812 milijuna kuna, a izraženo u postocima pad je bio 3.86 %. U 2014. godini nastavio se pad ukupnih kredita u iznosu od 607 milijuna kuna, odnosno iznos se smanjio za 1.3%. Sljedeće godine, 2015., ostvaren je rast od 44 milijuna kuna iliti porast od 1%.

Iz toga se može zaključiti da je banka 2013. godine ostvarila smanjenje aktivnosti na tržištu, a taj trend se nastavio i u 2014. godini što ukazuje na nastavak gospodarske krize koja vlada u zemlji. Porast od 1% u 2015. godini ukazuje na naznake da gospodarska kriza prolazi.

Iznos rezerviranja za gubitke, navedeni u godišnjim izvješćima u promatranim godinama su: u 2012. godini 5.675 milijuna kuna; u 2013. godini 6.335 milijuna kuna; u 2014. godini 6.488 milijuna kuna te u 2015. godini 5.746 milijuna kuna.

Tablica 3: Privredna banka Zagreb, rezerviranja za gubitke u milijunima kuna

Godina	Iznos rezerviranja za gubitke
2012.	5.675
2013.	6.335
2014.	6.488
2015	5.746

Izvor: Privredna banka Zagreb, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

Rast rezerviranja za gubitke u 2013. godini promatrano u odnosu na prethodnu godinu iznosio je 660 milijuna kuna, izreženo u postocima to je rast od 11.6%, a u 2014. je iznosio 153 milijuna kuna, odnosno rast od 2.41%. U 2015. godini iznos rezerviranja se smanjio za 742 milijuna kuna, a to izraženo u postocima iznosi 11.43%.

Vidljivo je da svake godine dolazi do povećanja iznosa rezerviranja za gubitke što znači da se banka suočava sa sve većim iznosom loših kredita i zbog toga svake godine mora povećati iznos rezerviranja čime smanjuje ukupan iznos koji se može koristiti u daljnjem poslovanju i ostvarivanju profita. Značajan pad iznosa za rezerviranje u 2015.godini omogućava banci veći iznos novca koji može biti uloženi u ostvarivanje profita.

Ukupnu aktivu banke uspoređuje se sa iznosom rezerviranja jer se nastoji ukazati na posljedice i pojavu kreditnog rizika. U promatranom razdoblju radi se o sljedećim iznosima: u 2012. godini 68.411 milijuna kuna; u 2013. godini 65.617 milijuna kuna; u 2014. godini 68.881 milijuna kuna te u 2015. godini 69.214 milijuna kuna.

Tablica 4: Privredna banka Zagreb, ukupna aktiva u milijunima kuna

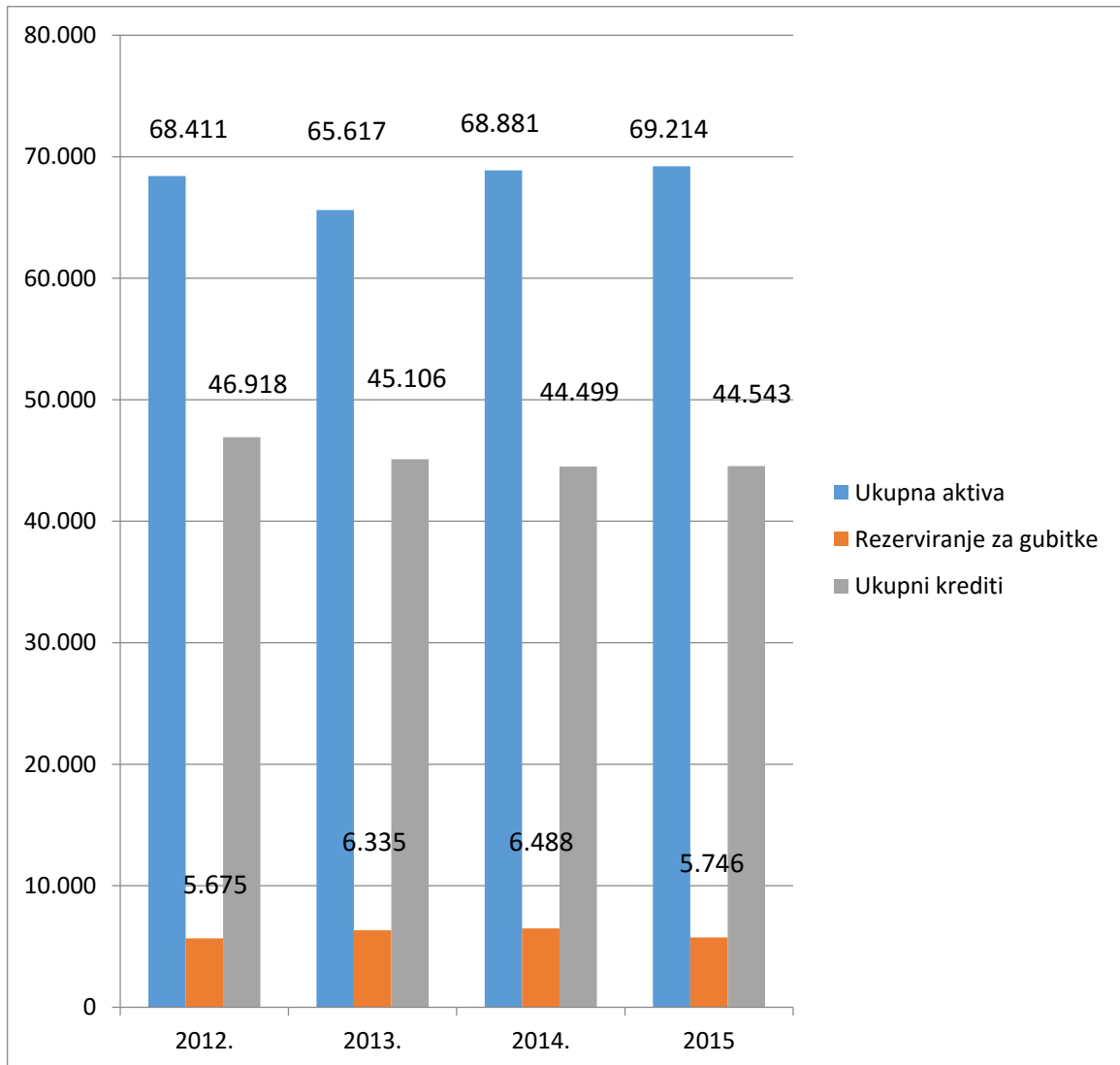
Godina	Ukupna aktiva
2012.	68.411
2013.	65.617
2014.	68.881
2015.	69.214

Izvor: Privredna banka Zagreb, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

Uočljivo je da se ukupna aktiva 2013. smanjila za 2.794 milijuna kuna u odnosu na prethodnu godinu, što u postocima iznosi 4.1%. U 2014. godini ukupna aktiva se povećala za 3.264 milijuna kuna u odnosu na 2013. što u postocima iznosi 4.97%. Rast od 333 milijuna kuna u 2015. ostvaren je u ukupnoj aktivnosti.

Privredna banka, nakon što je u 2013. godini ostvaren pad vrijednosti imovine, uspjela je povratiti u narednim godinama sve izgubljeno te čak i povećati imovinu u odnosu na 2012. godinu.

Graf 1: Privredna banka Zagreb, usporedba iznosa ukupne aktive, rezerviranja za gubitke i ukupnih kredita u promatranom razdoblju (u milijunima kuna)

Izvor: Privredna banka Zagreb, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

Vidljivo je iz grafa da u promatranim godinama dolazi do kontinuiranog smanjenja ukupnih kredita, ali i kontinuiranog rasta rezerviranja za gubitke sve do 2015. godine kada ukupni krediti počinju lagano rast, a rezerviranja opadati. Ukupna aktiva doživljava snažan pad u 2013. godini, no već iduće godine i godine nakon toga prisutan je ponovni rast.

Iznos rezerviranja za gubitke u 2012. godini čini 12.1% u odnosu na ukupne kredite, u 2013. godini iznosi 14%, odnosno 14.5% u 2014. godini. Uspoređujući iznos rezerviranja za gubitke te ukupne aktive dobiju se sljedeći omjeri: u 2012. godini iznos rezerviranja za gubitke iznos je 8.3% od ukupne aktive, u 2013. godini iznosio je 9.7% od ukupne aktive, a u 2014. godini 9.4% od ukupne aktive.

Kontinuirani rast rezerviranja za gubitke ima izravan utjecaj na ukupan broj kredita na tržištu, odnosno na tržištu postoji veći broj loših kredita te zbog smanjene gospodarske aktivnosti zbog krize u Republici Hrvatskoj smanjio se broj kredita.

7.2. Rezerviranje za gubitke OTP banke

OTP banka je osma banka po veličini na hrvatskom bankarskom tržištu, s ukupnom aktivom od 16,2 milijarde kuna. Oko 1.000 zaposlenika banke putem razgranate mreže od 108 poslovnica diljem cijele Hrvatske posluje s više od 400.000 klijenata u sektoru građanstva te u sektoru gospodarstva. Sjedište banke je u Zadru, a poslovni centri nalaze se u Zagrebu, Puli, Sisku, Dubrovniku i Osijeku. Slično kao i Privredna banka Zagreb procjenom, upravljanjem i kontrolom rizika bavi se Nadzorni odbor i Uprava banke putem Odbora za kreditni nadzor, Kreditnog odbora i Kreditnog povjerenstva te uz to važnu odgovornost ima Sektor za upravljanje rizicima kojim se vrši kontrola, odobravanje i praćenje kreditnog portfelja.³⁰

U godišnjim izvješćima OTP banke nalaze se sljedeći podaci o ukupnim odobrenim kreditima banke koji su na završni dan promatranih godina iznosili: u 2012. godini 8.574 milijuna kuna; u 2013. godini 9.101 milijuna kuna; u 2014. godini 10.506 milijuna kuna te u 2015. godini 10.508 milijuna kuna.

³⁰ OTP banka www.otpbanka.hr (06.09.2016.)

Tablica 5: OTP banka, ukupni krediti u milijunima kuna

Godina	Ukupni krediti
2012.	8.574
2013.	9.101
2014.	10.506
2015	10.508

Izvor: OTP banka, Godišnji izvještaji 2012/'13/'14/'15.

Rast ukupnih kredita 2013. godine u odnosu na 2012. iznosio je 527 milijuna kuna, izraženo u postocima iznosi povećanje od 6.15%. Rast se nastavio i 2014. te 2015. godine te je iznosio 1.405, odnosno 1.407 milijuna kuna u odnosu prethodnu godinu te izraženo u postocima 15.3%.

Zaključujemo da banka svake godine povećava ukupan iznos kredita te tako povećava aktivnost na tržištu što je pohvalno zbog toga što se država još uvijek nalazi u gospodarskoj krizi.

Iznos rezerviranja za gubitke, navedeni u godišnjim izvješćima u promatranim godinama su: u 2012. godini 734 milijuna kuna; u 2013. godini 839 milijuna kuna; u 2014. godini 1.252 milijuna kuna te u 2015. godini 1.394 milijuna kuna.

Tablica 6: OTP banka, rezerviranja za gubitke u milijunima kuna

Godina	Iznos rezerviranja za gubitke
2012.	734
2013.	839
2014.	1.252
2015.	1.394

Izvor: OTP banka, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

Rast rezerviranja za gubitke u 2013. godini promatrano u odnosu na prethodnu godinu iznosio je 105 milijuna kuna što u postocima iznosi povećanje od 14.3%, a u 2014. je iznosio 412.5 milijuna kuna, odnosno rast od 49.1%. Rast se nastavio te u 2015. iznosi 142 milijuna kuna iliti 11.3% u odnosu na prethodnu godinu.

Vidljivo je da se rezerviranja za gubitke povećavaju što znači da se banka suočava sa sve većim iznosom loših kredita te se zbog toga mora osigurati na način da se rezerviranja povećaju. Zbog tih povećanja trpi daljnje poslovanje i ukupan profit banke. U 2014. godini primjećen je izrazito visok rast od čak 49%.

Ukupna aktiva banke u promatranom razdoblju iznosila je: u 2012. godini 13.304 milijuna kuna; u 2013. godini 13.691 milijuna kuna; u 2014. godini 15.821 milijuna kuna te u 2015. godini 15.839 milijuna kuna.

Tablica 7: OTP banka, ukupna aktiva u milijunima kuna

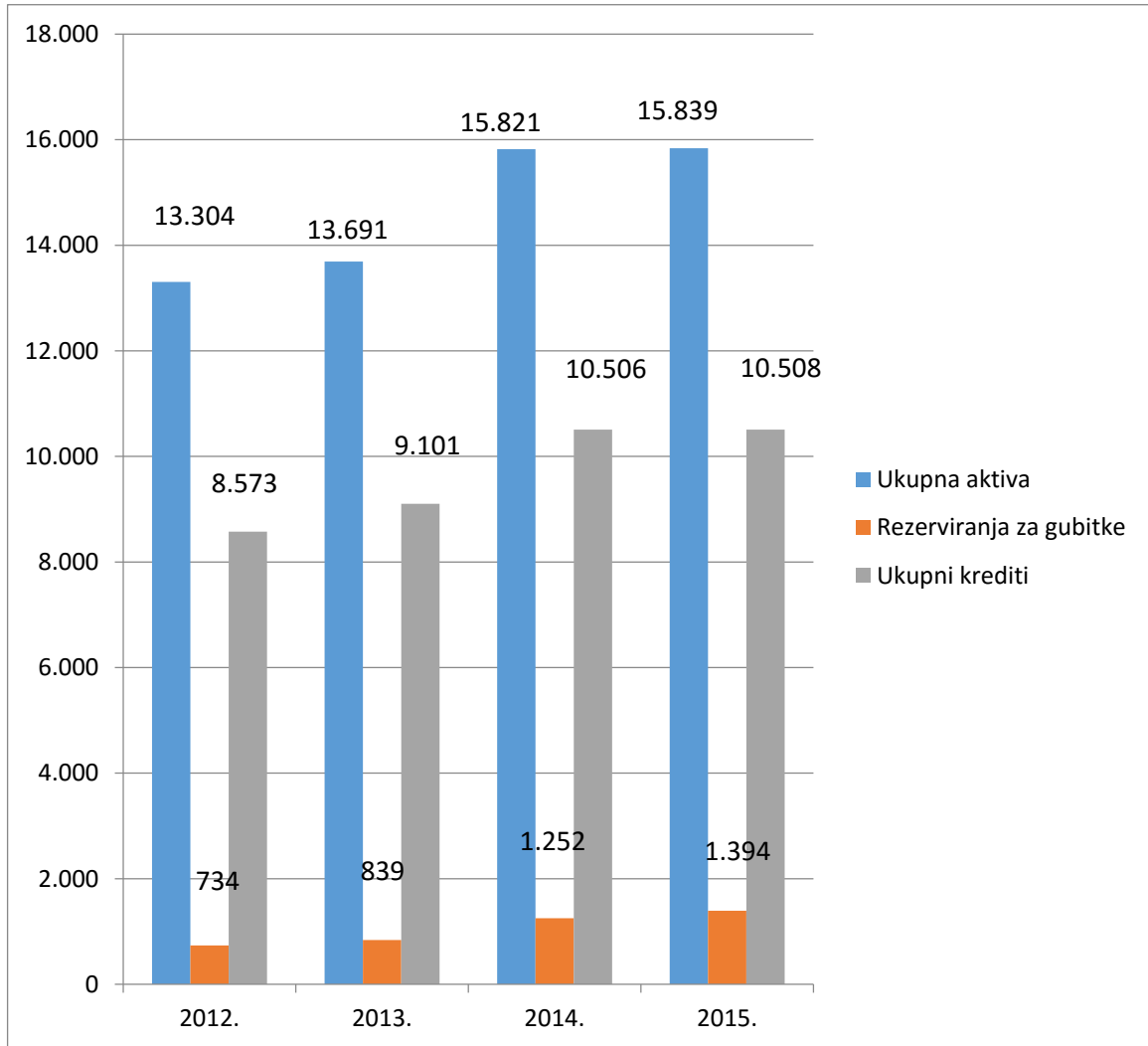
Godina	Ukupna aktiva
2012.	13.304
2013.	13.691
2014.	15.821
2015.	15.839

Izvor: OTP banka, Godišnji izvještaji 2012./'13/14/'15.

Uočava se da ukupna aktiva banke se povećala 2013. godine u odnosu na prethodnu godinu u iznosu od 387 milijuna kuna, izraženo u postocima povećanje je od 2.9%, a u 2014. se još više povećala aktiva za iznos od 2.130 milijuna kuna, odnosno 15.5% u odnosu na prethodnu godinu. Nastavljen je porast i u 2015. godini od 18 milijuna kuna u odnosu na prethodnu godinu.

Banka je u 2013. godini umjereno povećala svoju vrijednost imovine dok je u 2014. godini taj rast bio znatniji, a 2015. je bio neznan. Nagli rast u 2014. godini ostvaren je neovisno o stanju na tržištu.

Graf 2: OTP banka, usporedba iznosa ukupne aktive, rezerviranja za gubitke i ukupnih kredita u promatranom razdoblju (u milijunima kuna)

Izvor: OTP banka, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

Vidljivo je iz prethodnog grafa da u promatranim godinama dolazi do kontinuiranog rasta ukupne aktive, ukupnih kredita i rezerviranja za gubitke. Iznos rezerviranja za gubitke u 2012.godini čini 5.5% od ukupne aktive, u 2013. godini iznosi 6.1%, u 2014.godini iznosi 7.9%, dok u 2015. iznosi 8.8%.

Ukoliko se uspoređi odnos rezerviranja za gubitke sa ukupnim kreditima na tržištu u 2012.godini iznosio je 8.5%, u 2013. godini 9.2%, u 2014. godini 11.9% te u 2015. godini 13.2%.

Vidljivo je da rastući iznosi sve tri prikazane stavke logičan zbog toga što povećanjem ukupnih kredita na tržištu povećava se i vjerojatnost da će se ostvariti profit te se ukupna aktiva i povisila, ali isto tako mora se i iznos rezerviranja za gubitke povisiti zbog mogućnosti pojavljivanja kredita koji se neće vratiti.

7.3. Rezerviranje za gubitke Karlovačke banke

Karlovačka banka seže još od 1856. godine kad je osnovana Karlovačka štedionica, dok je 1955. godine osnovana Karlovačka banka i štedionica Karlovac. Današnje sjedište Banke je u Karlovcu, izgrađeno je 1940. godine. Poslovnu mrežu trenutno čini 10 poslovnica, 3 ispostave i 2 podružnice. Podružnice su u Zagrebu i Rijeci. Tri poslovnice i jedna ispostava su na području grada Karlovca te u Dugoj Resi, Draganiću, Žakanju, Netretiću, Ozlju, Jastrebarskom, Slunju, Topuskom i Ogulinu.³¹

U godišnjim izvješćima Karlovačke banke nalaze se sljedeći podaci o ukupnim odobrenim kreditima banke koji su na završni dan promatranih godina iznosili: u 2012. godini 924.391 tisuća kuna; u 2013. godini 897.233 tisuća kuna; u 2014. godini 1216.557 tisuća kuna; u 2015. godini 1206.135 tisuća kuna.

Tablica 8: Karlovačka banka, ukupni krediti u tisućama kuna

Godina	Ukupni krediti
2012.	924.391
2013.	897.233
2014.	1.216.557
2015.	1.206.135

Izvor: Karlovačka banka, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

Iznos ukupnih kredita u 2013. godini smanjio se u odnosu na prethodnu godinu i to u iznosu od 27.158 tisuća kuna, a izraženo u postocima taj iznos je bio 2.9%.

³¹ Karlovačka banka www.kaba.hr (06.09.2016.)

U 2014.godini iznos ukupnih kredita povećao se znatnije, za 319.324 tisuća kuna, u postocima taj iznos je iznosio čak 35.6%. U narednoj godini iznos ukupnih kredita se smanjio za 10.422 tisuća kuna odnosno 0.8%.

Može se iz toga zaključiti da je banka ostvarila smanjenje aktivnosti u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu, ali zato je ostvarila izrazito visok rast u 2014. godini, a što ukazuje da se povećala aktivnost banke na tržištu iako se zemlja nalazi u još uvijek kriznom stanju što se financija tiče. U 2015. se iznos ukupnih kredita neznatno smanjio.

Iznosi rezerviranja za gubitke, navedeni u godišnjim izvješćima u promatranim godinama slijedom su: u 2012. godini 195.978 tisuća kuna; u 2013. godini 220.760 tisuća kuna; u 2014. godini 219.974 tisuća kuna; u 2015. godini 164.050 tisuća kuna.

Tablica 9: Karlovačka banka, rezerviranja za gubitke u tisućama kuna

Godina	Iznos rezerviranja za gubitke
2012.	195.978
2013.	220.760
2014.	219.974
2015.	164.050

Izvor: Karlovačka banka, Godišnji izvještaji 2012./13/14/15.

Rast rezerviranja za gubitke 2013. godine u odnosu na prethodnu godinu povećao se u iznosu od 24.782 tisuće kuna, izraženo u postocima to iznosi 12.6%, a u 2014.godini dolazi do neznatnog smanjenja iznosa za rezerviranje u iznosu od 786 tisuće kuna, izraženo u postocima 0.35%. Znatniji pas iznosa za rezerviranje ostvaren je u 2015. u iznosu 55.924 tisuća kuna, izraženo u postocima iznosi 25.4%.

Iznos za rezerviranja banka je povećala u 2013. godini usporedno sa godinom prije što možemo povezati sa pojavom loših kredita kojih banka susreće u većem obujmu na tržištu, dok se taj iznos uspio zadržati u 2014. godini čime je banka uspjela plasirati veći broj kredita te time i nastoji povećati profit. Napredak je ostvaren u 2015.godini jer se iznos za rezerviranje smanjio za 25%.

Ukupna aktiva banke u promatranom razdoblju iznosila je: u 2012. godini 1.781.948 tisuća kuna; u 2013. godini 1.556.869 tisuća kuna; u 2014. godini 1.720.216 tisuća kuna; u 2015. godini 2.017.591 tisuća kuna.

Tablica 10: Karlovačka banka, Ukupna aktiva u tisućama kuna

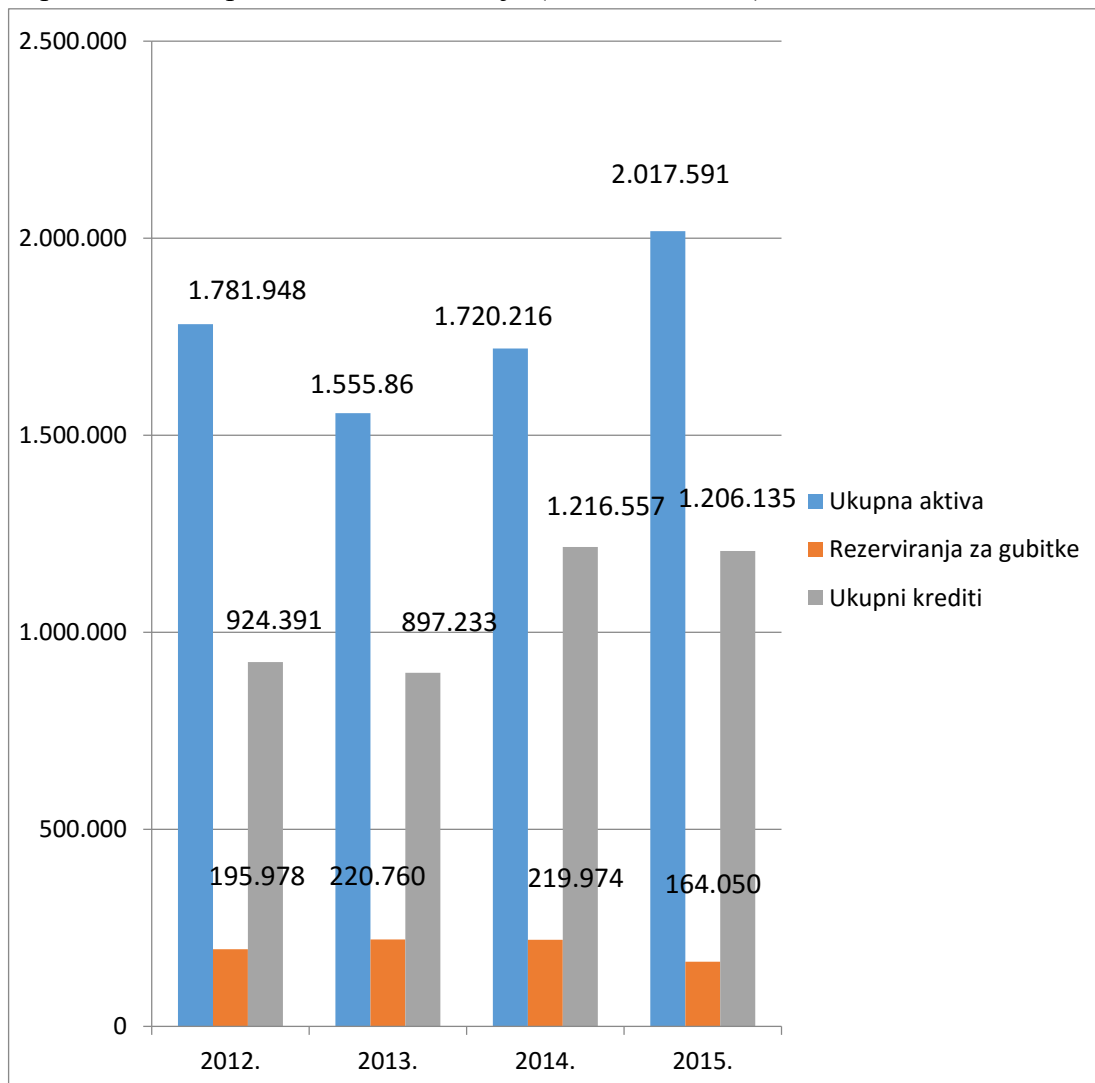
Godina	Ukupna aktiva
2012.	1.781.948
2013.	1.555.869
2014.	1.720.216
2015.	2.017.591

Izvor: Karlovačka banka, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

Analizom uočavamo da se ukupna aktiva banke u 2013. godini smanjila za 225 milijuna kuna, izraženo u postocima to iznosi 12.6%, a u 2014. godini događa se ponovni rast ukupne aktive za 164 milijuna kuna, odnosno 10.5%. Rast se nastavlja i u 2015. godini u iznosu od 297.375 tisuća kuna, odnosno 17.2%.

Ukupna imovina banke doživjela je pad u 2013. godini što možemo povezati sa nestabilnostima ili mogućim lošim investicijama na tržištu, no važno je da se banka uspjela odmah vratiti sljedeće godine na približan iznos iz 2012. godine.

Graf 3: Karlovačka banka, usporedba iznosa ukupne aktive, rezerviranja za gubitke i ukupnih kredita u promatranom razdoblju (u tisućama kuna)

Izvor: Karlovačka banka, Godišnji izvještaji 2012./'13/'14/'15.

Iz prethodnog grafa vidljivo je da je 2013.godina bila krizna za Karlovačku banku zbog toga što se ukupna aktiva i ukupan iznos kredita na tržištu smanjilo, od toga ukupna aktiva značajno. Iznos rezerviranja za gubitke se povećao u toj godini. U 2014.godini pojavljuje se rast ukupne aktive, ukupnih kredita, ali i rezerviranja za gubitke čime se naznačuje da se aktivnost banke povećala na tržištu. Iznos rezerviranja za gubitke 2012.godine čini 11% od iznosa ukupne aktive, u 2013.godini iznosi 14.2%, a u 2014. godini iznosi 12.8%. Godine 2015. iznos rezerviranja sačinjava 8.1% od ukupne aktive. Uspoređujući iznos rezerviranja sa iznosom ukupnih kredita dobije se u 2012. godini 21%, u 2013. godini 24.6% u 2014. godini 18%, te u 2015. godini 13.6%.

8. RASPRAVA

Istraživačkim radom i analizom loših kredita na primjeru tri banke u Republici Hrvatskoj dobiveni su očekivani podaci. Proučavajući PBZ, OTP banku i Karlovačku banku može se zaključiti da iznos odobrenih kredita raste, a da u Republici Hrvatskoj ima sve manje loših kredita. Banke malo, ali značajno bilježe rast active.

Kao što je i očekivano najbolje posluje Privredna banka Zagreb. Proučavajući poslovanje banke od 2012. do 2014. godine vidljivo je da banka svake godine bilježi pad ukupnih kredita. Iznos za rezerviranje smanjio se u 2014. godini. U Privrednoj banci Zagreb krediti su se kontinuirano smanjivali, a iznos za rezerviranje rastao sve do 2014. godine. Stanje se mijenja u 2015. godini kada se iznos kredita povećava, a iznos za rezerviranje smanjuje. Ukupna aktiva banke nakon velikog pada u 2013. doživljava isti takav rast u 2014. koji se nastavlja i u 2015. godini.

Rast ukupnih kredita pokazao se u OTP banci tijekom sve četiri godine. Iznos za rezerviranje raste tijekom sve četiri godine promatranja poslovanja. Iznos za rezerviranje nije se smanjio u 2015. godini kao u PBZ. što bi značilo da se u OTP banci nisu smanjili loši krediti. Unatoč tome, ukupna aktiva raste, a značajni rast pokazao se u 2014. godini u odnosu na 2013. te se nastavio u narednoj godini.

Ukupni krediti u Karlovačkoj banci rastu od 2012. do 2014. godine, ali mali pad od 0,8% ima u 2015. godini. U Karlovačkoj banci kao i u Privrednoj banci Zagreb iznos za rezerviranje se smanjuje, a ukupna aktiva raste, značajni rast ima u 2015. godini.

Prema tome može se zaključiti da hrvatsko stanovništvo sve više uzima kredite, i banke mali, ali značajan profit doživljavaju u 2015. godini.

9. ZAKLJUČAK

U bankarstvu, ali i u drugim financijskim institucijama rizik predstavlja mogućnost financijskog gubitka koji može imati mnogo uzroka.

Poznavanje rizika kojim je izložena je od ključne važnosti za svaku financijsku instituciju. Banke koje izbjegavaju svaki rizik će prestati biti financijske institucije te će se s vremenom i ugasiti. S druge strane, uspješna banka, odnosno njen menadžment, je upoznat sa bankarskim rizicima, te ih na vrijeme identificira, umanjuje ili otklanja. To naravno predstavlja adekvatan način upravljanja i zaštite od rizika.

U ovom radu su predstavljena četiri osnovna rizika s kojima se banka suočava svaki dan. Svakog od njih karakteriziraju posebna svojstva, okolnosti i način nastupanja, a zajednička im je karakteristika da mogu ozbiljno ugroziti solventnost banke i njen opstanak na duži rok.

Poseban naglasak stavlja se upravo na kreditne rizike te je u skladu s tim donijeto niz odluka i standarda o načinu upravljanja i zaštite od rizika. Kreditnom aspektu rizika je posebna pažnja data i u radu, kako bi se što više naglasio značaj bankarskih rizika, posebno u današnjem turbulentnom okruženju.

Analizom tri odabrane banke je uočljivo da su banke stagnerale ili bile u padu iznosa ukupne aktive i ukupnih plasiranih kredita na tržištu dok je iznos za rezerviranje bio povećan zbog zaštite od loših kredita između 2012. i 2014. godine. Vidljivo je da kako se gospodarska situacija u državi poboljšava, tako raste i ukupna aktiva banaka, iznos za rezerviranje pada, a iznos ukupnih kredita koji se plasiraju na tržište raste u 2015. godini.

Sasvim je jasno da je nemoguće da banka u potpunosti izbjegne svaki gubitak koji nastaje iz rizika. Međutim poštivanjem odluka, standarda i procedura te uz dobar menadžment, koji zna kako identificirati tako i upravljati i zaštititi od rizika, banke su u poziciji da svoje gubitke proizašle iz rizika svedu na minimum.

LITERATURA

1. Crougny, M., Galai, D., Mark, R., Risk Management, McGraw-Hill, New York, 2001.
2. Đukić Đ., Bjelica V., Ristić Ž. – Bankarstvo, Ekonomski fakultet, Beograd, 2003., str 186.
3. Hadžić M., *Bankarstvo*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.
4. Jakovčević, D., Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu, TEB, Zagreb, 2000.
5. Jurak, N. (2007) : *Upravljanje rizicima proizašlim iz strukture bilance banaka* : magistarski rad. Zagreb
6. Jurman, A. (2005): *Upravljanje rizikom kamatne stope bankama, Računovodstvo, revizija i financije*. 15,12
7. Mays, E., editor, Handbook of Credit Scoring, Glenlake Publishing Company, Ltd., Chicago, 2001.
8. Rose P.S.: *Menadžment komercijalnih banaka*“, Zagreb, Mate 2003.
9. Prga I., Vrdoljak T., Šverko I.: Upravljanje rizikom likvidnosti korištenjem valutnih swap ugovora, 2009. str. 365.
10. Ross, S.A., Westerfield, R.W., Jordan, B.D., Fundamentals of Corporate Finance, IRWIN, Chicago, 1995.
11. Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations, Basel Committee on Banking Supervision, Basel, 2002.
12. Šverko Ivan, Upravljanje nekreditnim rizicima u hrvatskim financijskim institucijama, HIBO, Zagreb, 2007.
13. Van Greuning H , Brajovic Bratanovic S.- *Analiza i upravljanje bankovnim rizicima*, Mate 2006, Zagreb
14. Vaughan, E., Vaughan, T. : *Osnovi osiguranja- Upravljanje rizicima*, Mate, Zagreb, 1995.
15. Risk Management Glossary, *Risk and Insurance Management Society*, New York, 1985.

Internet stranice

1. Bank of international settlements www.bis.org
2. Privredna banka Zagreb www.pbz.hr
3. OTP banka www.otpbanka.hr
4. Karlovačka banka www.kaba.hr

Zakoni, pravilnici i odluke:

1. Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci, NN 75/08, 54/13
2. Zakon o kreditnim institucijama, NN 159/13, 19/15, 102/15
3. Odluka o upravljanju likvidonosnim rizikom, NN 20/14, 41A/14, 31/16
4. Odluka o obaveznoj pričuvi

<https://www.hnb.hr/documents/20182/524003/h-odluka-obvezna-pricuva-npt.pdf/35a16077-ab5f-448d-9153-260893af2606>

5. Načela za upravljanje kreditnim rizikom

<http://old.hnb.hr/supervizija/papiri-bazelske-komisije/h-nacela-za-upravljanje-kreditnim-rizikom>

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1: Bankarski rizici.....	8
Slika 2. 3 stupa Basela II.....	18
Tablica 1. Standard & Poor's rizična klasifikacija klijenata	22
Tablica 2: Privredna banka Zagreb, ukupni krediti u milijunima kuna	26
Tablica 3: Privredna banka Zagreb, rezerviranja za gubitke u milijunima kuna	27
Tablica 4: Privredna banka Zagreb, ukupna aktiva u milijunima kuna	28
Graf 1: Privredna banka Zagreb, usporedba iznosa ukupne aktive, rezerviranja za gubitke i ukupnih kredita u promatranom razdoblju (u milijunima kuna).....	29
Tablica 5: OTP banka, ukupni krediti u milijunima kuna	31
Tablica 6: OTP banka, rezerviranja za gubitke u milijunima kuna.....	32
Tablica 7: OTP banka, ukupna aktiva u milijunima kuna	33
Graf 2: OTP banka, usporedba iznosa ukupne aktive, rezerviranja za gubitke i ukupnih kredita u promatranom razdoblju (u milijunima kuna).....	34
Tablica 8: Karlovačka banka, ukupni krediti u tisućama kuna	35
Tablica 9: Karlovačka banka, rezerviranja za gubitke u tisućama kuna	36
Tablica 10: Karlovačka banka, Ukupna aktiva u tisućama kuna	37
Graf 3: Karlovačka banka, usporedba iznosa ukupne aktive, rezerviranja za gubitke i ukupnih kredita u promatranom razdoblju (u tisućama kuna).....	38